

bog shu pridržava telo boginje nut: slika na papirusu

IZ TEKSTOVA PIRAMIDA

Izreka 3

Govorenje Nut velike koja boravi u Donjoj alači: kralj je moj mili sin, moj puvorođeni na prijestolju Geba; s kojim je on vrlo zadovoljan i on mu je dao njegovu baštinu u nazočnost Velike Devetke!). Svi se bogovi raduju i kažu: kako je divan kralj! Njegov je otac Geb njime zadovoljan.

Izreka 4

Govorenje Nut: O kralju, ja sam ti dala tvoju sestru Izidu da bi se ona mogla dohvatiti tebe i dati ti tvoje srce za tvoje tijelo.

Izreka 5

Govorenje Nut: O kralju, ja sam tebi dala tvoju sestru Neftidu da bi se ona mogla dohvatiti tebe i davati ti tvoje srce za tvoje tijelo.

Izreka 6.

Govorenje Nut velike u plodnosti: Kralj je moj sin moj mili; ja sam mu dala dva obzorja da bi on mogao u njima vladati kao Harakhte²). Svi bogovi govore: istina je da je kralj najmiliji među tvojom djecom; čuvaj ga navijek.

Izreka 23

(Libacijsko govorenje)

O Ozirisu, odstrani sve one koji mrze kralja i koji zlo govore o njegovu imenu. O Thote, požuri, odstrani onog koji je škodljiv Ozirisu i zarobi onog koji zlo govori o njegovu kraljevskom imenu; stavi ga u tvoju ruku. Govoriti četiri puta: nemoj ga pustiti, čuvaj se ako ga puštiš. Izlijevati vodu.

Izreka 42

Uzmi prsa tvoje sestre Izide (koja te) hrani mlijekom, uzet ćeš u svoja usta. Jedan prazni krčag.

Izreka 43

Uzmi dva Horusova oka, onno i bijelo; prinesi ih do čela da ti lice mogu objasniti — podizanjem jednog bijelog i jednog crnog vrča.

Izreka 44

Re je na nebu milostiv tebi i on za tebe miri Dva Gospodara. Dvije su Gospodarice tebi milostive, Milost ti je donesena, milost je ono što vidiš, milost je ono što čuješ, milost je pred tobom, milost je za tobom, milost je tvoja popudblina. Jedan svježi pat kolač.

Izreka 50

O Re, kad na nebu osvaneš, za kralja to svićeš, gospodara svih stvari; ako tebi sve stvari pripadaju, onda će sve stvari pripadati kraljevu dvojniku, sve stvari će njemu pripadati. Podizanje ispred njega jedne posvećene žrtve.

Izreka 197

O Ozirisu kralju³), Horusovo je oko snažno, tebi ga dajem da budeš jak i da od tebe neprijatelji tvoji strepe; jutarnji kruh je u svom pravom vremenu.

Izreka 204

Veseli se, kopaču
Uzdigni srca onih koji su izgrebli grudi
jer su progutali svjetlo Horusova oka koje je u Heolipolju.
O mali prstu kraljev, izvuci ono što je u pupku Ozirisa.
Kralj neće žeđati
on neće gladovati
Kralj neće tugovati
jer to su ruke Re koje odvođe njegovu glad.
Reci — oni koji su puni
Reci — oni čija su srca puna.

Izreka 207

Jelo za mene, o mesaru!
Jedno jelo, o ti koji su u oku Reovu.
Jedno jelo, o ptičaru, koji si u božjem oku!
Peharniče, donesi vode i zapali vatru
jer pečen je teleći but.
Četri pregršti vode.

Izreka 205

O vi, koji ste ponad pečenih jela,
vi koji brinete za opskrbu pićem,
kralj je povjeren Tetkhetu, Reovu peharniku.
Re ga povjerava onom tko brine za plodnost ove godine.
Oni otimaju i daju mu
oni grabe i daju mu ječam, kruh i pivo,
stoga ono što pripada kralju
daje mu njegov otac,
to je Re koji mu daje ječam, kruh i pivo,
jer on je Veliki bik koji je porazio Kenset,
jer kralj je onaj koji je na pet obroka u palači.

Tri su obroka na nebu s Reom,
a dva su na zemlji, sa dvije Devetke,
jer pripadaju poraženom, a on je taj koji gubi,
on pripada proroku, i on je taj koji vidi.

O Re, njemu je danas bolje nego jučer,
Kralj je obljudio Mowet
Kralj je mazio Snuset,
Kralj se spojio s Nekhebet,
Kralj je kopulirao s Najljepšom

Njegov je strah oskud hrane i pića.
Sigurno je: Najljepša je ta koja se brine za kralja,
daje Kralju kruh
i danas dobro postupa s njim.

Izreka 210

Probudi se, o Unas, budi visok
Probudite se, vi spavači, ustanite, vi stanovnici Kenseta
koji ste pred velikim Egretom što se uzdigao obrađen od Upuaut
šakala, što je izronio iz grma tamariska.
Mojasu usta čista, dvije me Devetke kade, i zaista je čist ovaj
jezik u mojim ustima.

Ono što mrzim, to su izmeti, odbacujem mokraću, mrzim moju vlastitu odvratnost.

Ono što mrzim, te su dvije stvari, i nikad neću jesti odvratnost te dvije stvari baš kao što je Set otrov odbacio.

Dva druga, vi što nebom prolazite, koji se zovete R i Thot, uzмите me sobom
da bih mogao jesti od onog što vi jedete
da bih mogao piti od onog što vi pijete
da bih mogao živjeti od onog od čega vi živite
da bih mogao sjediti na onom na čem vi sjedite
da bih mogao biti jak po onom po čem ste vi jaki
da bih mogao ploviti onim čime vi plovite.

Moja je koliba rogozom spletena
Moji prinosi pića u polju su poklona
Moji prinosi hrane su među vama,
vi bogovi,
moja je voda vino kao Reovo
ja nebom kružim poput Rea
ja nebom prohodim poput Thota.

Izreka 257

Govoriti riječi:

Komešanje je na nebu. »Vidimo nešto nova «govore prvotni bogovi.

O Devetko, jedan je Horus u svjetlosti sunca! Gospodari se oblika brinu o njemu, Dvije mu čijele Devetke služe, dok sjeda on na prijestol Sveopćeg Gospodara.

Unas osvaja nebo, presjeca... Unas je vođen Kheprijevima stazama,*) odmara se od života na Zapadu dok ga slijede povorke zagrobnička. Unas ponovo blista na Istoku i pristupa mu, u poslušnosti, onaj koji spor presudi, i kaže: «O bogovi, služite onom tko je drevniji od Velikog i koji je na vlasti ustoličen.» Unas preuzima Hu, vječnost mu je prinesena i uspravljia Sia⁶. Klikćite za nega od radosti, jer on je osvojio Obzorje.

* * *

Tekstove piramida, zapisane lijepim hijeroglifima na zidovima grobnica posljednjeg vladara V dinastije i njegovih nasljednika iz VI dinastije (oko 2400 do 2200) ne treba komentirati. Svaka bi egzegeza bila suvišna. Te izreke, te formule nisu pisane da se razumiju, već da žive, da budu djelatne, da postoje. U njima možemo otkrivati tek elemente te čudnovate, »munjevit« ali zamračene poezije« o kojoj govori Jean Leclant. I posebno, možemo kroz trajnovite njihove slike, slijediti čudnu neku tvornost, kakvu malo koji tekst iz književne povijesti posjeduje. Jer TP su i stanovit scenarij, u kojem se misli, slike, zaklinjanja mijesaju s didaskalijama, s naznakama radnja koje treba u određeni tekst obaviti, s naznakom kruha kojeg treba primijeti, kolača kojeg treba jesti, vode koju treba izlijevati, s naznakom koliko puta koji tekst valja ponoviti da bi bio djelatan. Pa iako se tu nalaze u izobilju tekstovi što se odnose na velike mitove, na solarni ciklus, na ciklus borbe Horusa i Seta, na Ozirisov ciklus, ono što posebno fascinira su upravo ta stalna upućivanja na konkretno, elementarno životno, fizičko. Zacijelo, kralj, nakon smrti, putuje na nebo, sjedinjuje se s bogovima, ali je isto tako zabrinut za sve životne banalije, opsjednut strahom da u tom ipak nepoznatom putovanju prema zapadnim obzorjima, ne bi ostao bez jela, da ne bi morao jesti svoj izmet i piti svoju mokraću, da ne bi ostao bez žena uz koje može priviti svoje tijelo i svoje srce. U tom drevnom mišljenju, posjedovanje je gotovo nemoguće bez sile, bez odlučnog zahtjeva, bez upornog naloga. I zato, sve to što mora dobiti od bogova kralj mora na neki način osvojiti, molbom zacijelo ali i naredbom, a upravo je izgovaranje formula, izreka, njihovo djelovanje, način da se bogovi prisile da udijele kralju sve ono što mu pripada. Tekstovi piramida su, dakle, i tekstovi smionog jednog zahtjeva što ga čovjek, makar on bio i kralj, postavlja pred bogove.

Osnovni korišćeni izvor za ove prijevode je publikacija K. Sethe, *Die altägyptischen Pyramidentexte I-IV*, Leipzig, 1908-1922, *Kommentar und Übersetzung I-IV*, Glückstadt 1935-1936, (*Index*) Hamburg 1962. Korišćena je također recentna Oxfordska publikacija tekstova Unasove piramide.

Izbor, prevod i komentar
Petar Selem

1) Nut je božica neba, a Geb je bog zemlje, što predstavlja specifičnost egipatske religije u odnosu na većinu drugih religija gdje se redovito zemlja istovjetna sa ženskim božanstvom, a nebo s muškim. Budući da faraon vlada zemljom, on je i sin Geba. Velika Devetka koja, po doktrini Heliopolja, ovi bogovi: Atum-Re, Su, Tefnut, Geb, Oziris, Izida, Neftida, Seth.

2) Harakhte je oblik sučanog boga-sokola, forma Reova. Dva obzorja, Istok i Zapad su potpunost svijeta.

3) Nakon smrti kralj koji se za života istovjetio s Horusom, istovjetio se s Ozirisom.

4) Khepri, bog u obliku skarabeja, je jutarnji oblik sunčanog božanstva. Khepri je sunce na istoku, a Kheprijeve staze su staze sunca na istoku.

5) Thot je presudio spor između Horusa i Seta, na što se ovdje aludira.

6) Hu je personifikacija zapovijedanja, Sia je personifikacija spoznaje.

O STAROEGIPATSKOM MITU*

r. a. schwaller lubicz

Mit o kojem ovde govorimo nije fikcija niti legenda u uobičajenom smislu reči, već hijeroglifsko pismo sačinjeno od antropomorfizovanih funkcija i apstrakcija. To je pismo, jer mit treba da bude čitan kao ideogram, jezikom i shvatanjem svojstvenim svakom čoveku. Ovo pismo je hijeroglifsko, jer se bavi samo božanskim i svetim Početlima u Prirodi, a to znači funkcijama u njihovom univerzalnom značenju i apstrakcijama koje zahtevaju simbole da bi se izrazile. Ovi pojmovi su antropomorfizovani (ne humanizovani) jer čovek, u kosmičkom smislu, nosi u sebi, ima u sebi, sva počela i sve funkcije budući krajnji proizvod Prirode.

Međutim, mit uglavnom nisu u tom smislu shvatali autori koji su o njemu govorili. U mitu je viđen primitivni izraz mišljenja, panteistički aspekt ili ideologija, ili, u najboljem slučaju običaja i različitih »teoloških sistema«.

U stvari, mit je način izražavanja Mudraca da bi preneli ezoterizam prirodnih činjenica koje nijedna reč ne može da opiše.

Treba istorijski transkribovati prirodnu filosofiju; dakle, ne može biti reči ni o sistemizovanju tog učenja niti o pričanju o postanku stvari u pravilnom toku. Delo sveta ima toliko aspekata koliko ima »embrionalnih« tipova za fetalno rađanje Kralja sveta, unapred zamišljenog cilja. Ne može se pratiti samo jedini put, svi putevi treba da budu sjedinjeni u mitu i otuda potiče njegov naizgled rasparčan karakter. Osnova je, međutim, jedinstvena i obuhvata ono što se u faraonskom Egiptu nazivalo trima Misterijama: misterije Heliopolisa, Memfisa i Tebe, o kojima će kasnije biti govora.

Učenje mita je neophodno »funkcionalno«, on priča događaje; događaji i stvarni predmeti, koji se mogu shvatati čulima i ljudskom inteligencijom, služe kao osnova, ali nisu opisane te stvari, one samo služe kao oslonac da bi se prizvale funkcije univerzalnog karaktera. To je pravi smisao simbolike. U pitanju je izračunavanje nauke koja je otkriveno Saznanje što se nikada ne može preneti direktnim opisom, jer, s jedne strane, to je nemoguće, a s druge ako tajna postane poznata, sveštenička Nauka podrazumeva u svojoj primeni niz rituala čije stvarno odvijanje zavisi od duhovnih priprema sveštenika.

Najzad, sveta Nauka preneti putem mita odnosi se samo na čovjeka, obraća se samo čoveku, sadašnjem kraljem proizvodu Prirode, jer taj čovek logično ponavlja sve vidove razvića koji prethode njegovom rođenju u ljudsko biće. Mit će, dakle, antropomorfizovati funkcije, umesto da ih humanizuje kao što je to bilo u Grčkoj i Rimu. Ljudsko telo, određeno karakterističnim znakom (žezlo, kruna, pokret, svojstvo), biće podloga simbolima, jer ponavlja sve funkcije.

Na primer, telo žene s glavom krave označava koliko ženstvenost životinje toliko materinski karakter žene, ali sama životinja će dobiti sveti karakter, jer je inkarnacija jedne specifične funkcije i svojstva.

Samo je naš pogrešan mentalitet mogao da govori o zoolatriji videći u predstavljanim životinjama idole. U stvari, u faraonskom mišljenju ne obožava se životinja već se kroz nju poštuje inkarnacija specifične funkcije čiji je ona simbol. Neter je funkcija, a ne životinja. Tako će Tnibus biti jednostavno predstavljene onim šakalom što leži na zatvorenom kovčegu u kojem je blago, pod imenom čuvara tajne, dok će kao Neter Anibus biti jednostavno predstavljen glavom šakala na ljudskom telu, jer funkcija koju određuje šakal jeste Neter digestije, osnovne funkcije života. To je razlog zbog kojeg se stavlja glava šakala kao poklopac na kanopa-vazu koja sadrži stomak (i, često, tanko crevo).

Egipatski Mudraci će tako tražiti u različitim carstvima tipične predstavnike za jedan kvalitet: bilo da se radi o funkcionalnom karakteru u razviću sveta, čak i metala i minerala (kao što su gvožđe i bakar), ili u organskoj inkarnaciji bitne funkcije biljaka (lotos na primer, i papirus), ili u životinja (kao neki orlov, soko, krava, itd). Ovak izbor je tako strog te se skoro može tvrditi da su životinje koje nisu bile izabrane za simbolično predstavljanje, iako su činile deo egipatske fau-